UDK: 159.9:351.74

DAVLAT YO‘L HARAKATI XAVFSIZLIGI XIZMATI XODIMLARIDA KASBIY IMIDJ VA IJTIMOIY ISHONCHNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLARI

To‘xtayev Urol Qo‘zimuradovich,
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya. Mazkur tezisda davlat yo‘l harakati xavfsizligi xizmati xodimlarida ijobiy kasbiy imidjni shakllantirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari, unga ta’sir etuvchi asosiy omillar hamda xodim va fuqarolar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarning psixologik jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, xodimning kasbiy kompetentligi, muomala madaniyati, emotsional barqarorligi, adolat tamoyillariga rioya qilishi va kommunikativ qobiliyatlarining jamoatchilik ishonchini mustahkamlashdagi o‘rni yoritiladi. Davlat yo‘l harakati xavfsizligi xizmati xodimining ijobiy imidjini shakllantirishda shaxsiy fazilatlar va kasbiy xulq-atvor uyg‘unligining ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: yo‘l harakati xavfsizligi, kasbiy imidj, ijtimoiy ishonch, ijtimoiy-psixologik omillar, kasbiy kompetentlik, kommunikativ qobiliyat, muomala madaniyati, emotsional barqarorlik, huquqiy ong.

Bugungi kunda davlat organlari faoliyatining samaradorligi nafaqat ularning qonuniy vakolatlari va tashkiliy imkoniyatlari, balki jamoatchilik orasida shakllangan ijtimoiy obro‘si va ishonch darajasi bilan ham belgilanadi. Ayniqsa, davlat yo‘l harakati xavfsizligi xizmati xodimlari fuqarolar bilan bevosita va muntazam muloqotda bo‘ladigan huquqni muhofaza qiluvchi tuzilma vakillari sifatida alohida ijtimoiy-psixologik ahamiyatga ega.

Xodimning kasbiy imidji uning tashqi ko‘rinishi, xizmat kiyimi yoki lavozim mavqei bilangina belgilanmaydi. Aksincha, uning fuqarolar bilan munosabati, xizmat vazifalarini bajarish jarayonidagi xatti-harakatlari, kasbiy bilimlari, mas’uliyati, xolisligi va insoniy fazilatlari yaxlit holda ijobiy yoki salbiy imidjni yuzaga keltiradi. Shu nuqtayi nazardan, kasbiy imidj murakkab ijtimoiy-psixologik hodisa sifatida namoyon bo‘ladi.

Davlat yo‘l harakati xavfsizligi xizmati xodimi imidjining shakllanishiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillarni quyidagi yo‘nalishlarga ajratish mumkin:

Birinchidan, individual-psixologik omillar. Xodimning temperament xususiyatlari, xarakteri, o‘zini boshqara olish qobiliyati, stressga chidamliligi va emotsional barqarorligi uning kasbiy faoliyatida muhim o‘rin tutadi. Xususan, murakkab vaziyatlarda vazminlikni saqlash, fuqarolarning noroziligi yoki e’tirozlariga nisbatan to‘g‘ri munosabat bildirish xodimning psixologik yetukligini namoyon etadi.

Ikkinchidan, kommunikativ omillar. Xodimning nutq madaniyati, tinglash qobiliyati, muloqot jarayonida hurmat va xushmuomalalik tamoyillariga amal qilishi fuqarolarda ijobiy taassurot shakllantiradi. Ayniqsa, fuqaroga qonuniy talablarni tushunarli, asosli va odob doirasida izohlash xizmat faoliyatining ijtimoiy samaradorligini oshiradi.

Uchinchidan, kasbiy va huquqiy kompetentlik. Xodimning amaldagi qonunchilikni yaxshi bilishi, xizmat vazifalarini puxta egallashi, qaror qabul qilishda xolislik va adolat mezonlariga rioya qilishi uning kasbiy nufuzini belgilovchi muhim omillardan hisoblanadi. Kasbiy bilim va amaliy ko‘nikmalarning yetarli bo‘lishi xodimning o‘ziga bo‘lgan ishonchini ham mustahkamlaydi.

To‘rtinchidan, ijtimoiy-psixologik muhit. Xizmat jamoasidagi sog‘lom psixologik muhit, rahbar va xodimlar o‘rtasidagi o‘zaro hurmat, qo‘llab-quvvatlash hamda samarali hamkorlik xodimning kasbiy xulq-atvoriga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Ijobiy jamoaviy muhit xodimlarda xizmatga sadoqat, mas’uliyat va kasbiy motivatsiyani kuchaytiradi.

Beshinchidan, axloqiy-ma’naviy omillar. Halollik, vijdonlilik, mas’uliyat, adolatparvarlik, fuqarolarning sha’ni va qadr-qimmatini hurmat qilish kabi fazilatlar xodimning ijobiy imidjini shakllantiruvchi asosiy mezonlardir. Mazkur fazilatlar xizmat faoliyatida barqaror namoyon bo‘lgandagina fuqarolarning davlat organlariga nisbatan ishonchi mustahkamlanadi.

Shuni alohida ta’kidlash lozimki, kasbiy imidj bir tomonlama shakllanadigan hodisa emas. U xodimning o‘z kasbiy faoliyatiga bergan bahosi, xizmat jamoasining unga munosabati va eng muhimi, fuqarolarning xodim faoliyatini idrok etishi natijasida yuzaga keladi. Shu sababli xodim imidjini takomillashtirishda nafaqat tashqi ko‘rinish va xizmat intizomiga, balki shaxslararo munosabatlar, psixologik tayyorgarlik va ijtimoiy mas’uliyat masalalariga ham e’tibor qaratish zarur.

Fikrimizcha, davlat yo‘l harakati xavfsizligi xizmati xodimlarida ijobiy kasbiy imidjni shakllantirish uchun quyidagi psixologik-pedagogik yo‘nalishlarni rivojlantirish maqsadga muvofiq:

xodimlarda kommunikativ kompetentlik va muomala madaniyatini rivojlantirish;

nizoli vaziyatlarda konstruktiv muloqot olib borish ko‘nikmalarini shakllantirish;

stressga chidamlilik va emotsional o‘zini o‘zi boshqarish qobiliyatlarini takomillashtirish;

kasbiy etika va huquqiy madaniyatni mustahkamlash;

fuqarolar bilan muloqotda empatiya, xolislik va adolat tamoyillarini rivojlantirish;

xizmat jamoalarida sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni qaror toptirish.

Xulosa qilib aytganda, davlat yo‘l harakati xavfsizligi xizmati xodimining kasbiy imidji uning individual-psixologik xususiyatlari, kommunikativ qobiliyatlari, kasbiy kompetentligi, axloqiy fazilatlari va ijtimoiy muhit bilan o‘zaro munosabatlari asosida shakllanadigan murakkab psixologik hodisadir. Ijobiy imidjning qaror topishi fuqarolarning huquqni muhofaza qiluvchi organlarga nisbatan ishonchini oshirish, xizmat faoliyatining ijtimoiy samaradorligini ta’minlash va davlat organlari hamda jamiyat o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Demak, yo‘l harakati xavfsizligi xizmati xodimlarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida psixologik bilimlar, kommunikativ kompetensiya, emotsional barqarorlik va kasbiy etika masalalariga tizimli yondashish ijobiy kasbiy imidjni shakllantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – Москва: Аспект Пресс, 2017.

2. Бодалев А.А. Психология общения. – Москва: Институт практической психологии, 1996.

3. Гоффман Э. Представление себя другим в повседневной жизни. – Москва: Канон-Пресс-Ц, 2000.

4. Леонтьев А.А. Психология общения. – Москва: Смысл, 1997.

5. O‘zbekiston Respublikasining “Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi Qonuni. 2016-yil 16-sentabr, O‘RQ-407-son.